

Pasisakymą apie padėtį švietimo sistemoje būtų galima pradėti citata iš „Lietuvos ryto“ *Laiko ženklų*

skilties: „Lietuvos švietimo problemos žinomos jau ne vienerius metus:

drausmės mokyklose stoka,

neaukšti mokymosi ir elgesio standartai

, geriausiu atveju nukreipti į vidutinį lygį,

išplitusi pedagogų apatija,

formalus požiūris į mokinius, menkas mokytojo profesijos prestižas.“ Akivaizdu, kad esama padėtis švietimo sistemoje kelia visuomenės rūpestį ir nerimą.

Šiandien galime konstatuoti, kad investavę milžiniškas lėšas į švietimo sistemą ne tik nepasiekėme jokio akivaizdaus kokybės rezultatų gerėjimo, tačiau iš įvairiausių tyrimų matome, kad padėtis sistemingai prastėja. Visos ugdymo turinio kaitos reformos ilgainiui tapo savitikslėmis, o po jų nuolat grįžtame į pradinę padėtį taip nieko apčiuopiamo ir nepasiekę. Mokyklų tinklo pertvarka nedavė ne tik jokios akivaizdžios naudos, bet į švietimo sistemą įnešė vieną žalingiausių reiškinių – tai pedagogų bendruomenės supriešinimą. Galiausiai bandymai kopijuoti užsienio šalių patirtį nepavyko dėl negebėjimo suvokti paprastos tiesos, kad, norint pasiekti švietimo sistemoje optimalų rezultatą, pirmiausiai reikia remtis savo tradicijomis ir patirtimi. Taigi nei lėšos, nei struktūriniai pertvarkymai, nei turinio kaita, nei užsienio šalių patirties sklaida nepakėlė Lietuvos mokyklos į naują kokybinį lygį. Todėl natūraliai kyla klausimas: ką galėtume padaryti, kad padėtis bent neblogėtų?

Pirmiausia **turime atsisakyti nuolankaus ir susitaikėliško kalbėjimo būdo ir grįžti prie tikrųjų švietimo vertybių, besiremiančių pedagogo autoritetu ir jo kompetencija.**

Tačiau, kad tai galėtume padaryti, turime labiau pasitikėti savo jėgomis ir vieningai sutarti – pakaks nuolatinio verkšlenimo ir dejavimo, pakaks nuolaidžiauti mokinių savivalei ir tėvų aiškinimui, kaip reikia mokyti jų vaikus, užteks klausytis indoktrinuotų valdininkų vizijų apie moderniosios pedagogikos privalumus. Turime remtis Lietuvos Respublikos Konstitucijoje įtvirtintomis tiesomis ir aiškiai pasakyti, kad mokykla yra mokymo ir auklėjimo įstaiga, kurioje mokytojas yra ne paslaugų teikėjas ir paklusnus vykdytojas, o autoritetinga asmenybė, išmananti savo darbą ir reikalaujanti, kad mokiniai pasiektų deramą išsilavinimo ir brandos lygį. Turime besąlygiškai reikalauti, kad mokyklose būtų užtikrinta drausmė ir padorus elgesys.

Mokytojas privalo mokytis, o ne mokinius drausminti ir be reikalo aiškinti elementarias padoraus elgesio tiesas. Šv. Rašte parašyta: „Mokinys nėra aukštesnis už savo mokytoją.“ Todėl esminių pedagogikos tiesų atsisakymas, prisidengiant iškreiptai suvokiama humanistine pasaulėžiūra, veda prie pražūtingų padarinių. Anglų pedagogas Matthew Hunter konstatuoja: „Vaikų vadovaujamo švietimo retorika buvo ir vis dar išlieka itin viliojanti. Tačiau ji nepavyko. Ji paremta visiškai klaidinga prielaida, kad galima pasikliauti mokiniiais ta prasme, kad jie patys žinos, kas jiems geriausia. Šio utopinio mąstymo praktinė išdava buvo nuolatinis britų valstybinio švietimo standartų kritimas.“ Įsiklausykime į šiuos žodžius ir nepasiduokime kvailinimui apie tiesas, po kuriomis slepiasi mokinių tingėjimas, nenoras rimtai mokytis, galiausiai nemažos dalies ir negebėjimas. Kad pasiektum bent patenkinamą išsilavinimo lygį, reikia įdėti daug triūso ir dažniausiai tai su malonumu sunkiai siejasi. Visame mokymo(si) procese yra daug rutininės veiklos ir nuolatinio kartojimo, o tai nėra labai patrauklu. Daug lengviau yra kalbėti apie dalykus, kurie nereikalauja darbo ir sukuria mokymo(si) iliuziją. Viešojoje erdvėje nuolat girdime kalbas apie „milžiniškus“ mokinių krūvius, apie neva mokytojų „negebėjimą“ sudominti mokinius disciplina ir nuolat eskaluojamą egzaminų „stresą“. Sistemingas mokymasis traktuojamas kaip varginantis mokinius procesas, pamokų ruošimas ir kontrolinių darbų rašymas įvardijamas kaip baisus sukrėtimas, o egzaminų laikymas prilyginamas traumai ar net šokui. Viešoji erdvė užtvindyta verkšlenimu apie sunkią mokinio dalį ir patiriamus nepakeliamus išbandymus. Toks požiūris davė akivaizdžius rezultatus. Tingėjimą bandoma pateisinti neįdomiomis pamokomis, piktybišką nesimokymą – sunkiomis programomis, pamokų nelankymą ir prastą elgesį – mokytojų nepagrįstais reikalavimais ir neva negebėjimu sukurti mokymuisi patrauklios aplinkos.

Šiandieninė Lietuvos mokykla tampa vis labiau panaši ne į mokymo įstaigą, o į socialinės prieglaudos ar psichologinės pagalbos teikimo instituciją. Jau norma tapo, kad be psichologo ir socialinio pedagogo mokykla nebegali funkcionuoti. Mokytojas iš esmės yra nušalintas nuo auklėjamojo proceso ir sprendimo dėl mokinio elgesio priėmimo. Prieita prie visiško absurdo, įteisintas netgi Švietimo įstatymo 29 straipsnyje, kuriame nurodoma, kad norint mokinį perkelti į kitą mokyklą šį procesą reikia suderinti su jo tėvais, pedagogine psichologine ir vaiko teisių apsaugos tarnyba. Manau, Lietuvoje nėra buvę precedento, kad kas nors bandytų eiti šiuo beviltišku keliu, kuris tik dar kartą paliudija, kokioje apgailėtinoje padėtyje yra atsidūrę mokytojai ir mokykla

. Šiandien Lietuvos mokykloje užtikrinamos mažumos, turinčios mokymosi ir elgesio problemų, teisės, ir sistemingai pažeidinėjama daugumos mokinių teisė gauti geros kokybės švietimą.

Turime keisti ne tik požiūrį, bet ir inicijuoti absurdiškų įstatymų pakeitimo pataisas. Siūlau panaikinti Švietimo įstatymo 29 str. 10 dalį ir priimti naują įstatymo straipsnį, pagal kurį, **„Už moksleivių elgesio taisyklių nesilaikymą mokyklos tarybos sprendimu mokinyi gali būti šalinamas iš mokyklos.“**

Taip pat būtina įgyvendinti pakeitimus, formuojant mokyklos tarybos sudėtį. Tarybą lygiomis dalimis turi sudaryti mokytojai, tėvai ir socialiniai partneriai. Nepilnamečių mokinių dalyvavimas taryboje, kuri priima sprendimus, reikalaujančius teisinės atsakomybės, yra neadekvatus.

Antra, pradėkime reikalauti iš mokinių prideramo mokymosi ir vertinkime juos pagal tikrą jų pasiekimų lygį. Visi mokiniai, neturintys sveikatos sutrikimų, gali pasiekti valstybės

apibrėžtą pasiekimų lygio standartą, reikia tik deramai pareikalauti. Turime aiškiai suprasti, kad neadekvačiai rašomi pažymiai atsisuka prieš patį mokytoją kitu ir labai pavojingu kampu. Be to, turime atsisakyti indoktrinuoto kalbėjimo apie pamokos organizavimą ir jos vedimo būdus bei pradėti kalbėti apie tikrąjį pamokos turinį. Nuolatinis ir prievartinis idėjų brukimas apie tobulą pamoką, kurioje mokama apie mokymąsi, yra visiškas nesusipratimas. Tokio mokymo koncepciją puikiai apibendrina britų pedagogė Katherine Birbalsingh: „Kerinti pamoka. Išskyrus vieną problemą: ši novatoriška, sukrečianti, XXI amžiaus „vaikų parengimo moderniam pasauliui“ pamoka **nieko nemoko. Ji neturi jokio turinio, jokių tikrų žinių**

, apie kurias vaikai rašytų, skaitytų ir mąstytų.“ Dar daugiau, nuolatinis žinių sumenkinimas ir gebėjimų išaukštinimas sukūrė ydingą aplinką, kurioje, kaip teigia ši pedagogė, bandoma „priversti niekšelius padoriai elgtis“, diegiant visokius įgūdžius, „kurių prireiks vis besikeičiančiam, vis išmėginančiam XXI amžiaus vidurio ateities pasaulyje.“ Taigi pradėję iškreiptai traktuoti mokymą ir užsiimdami įvairiausiomis veiklomis, kurių pagrindinis tikslas, kaip padaryti mokymą patrauklų, gavome bent jau šioje srityje akivaizdų rezultatą. Sumenko ne tik raštingumas, žinios tapo daugiau negu prastos. Dalis mokinių negali įsiminti paprasčiausių dalykų, o knygų skaitymą nustelbė nepagrįstas naujųjų technologijų sureikšminimas. Tačiau pastarosios taip pat netapo panacėja, o tik geriausiu atveju atlieka placebo efektą. Jeigu nebus sudėlioti esminiai akcentai apie tikrąjį mokomųjų disciplinų mokymą(si), galime būti ramūs, situacija į gerąją pusę nesikeis. Įsivaizduojamame pasaulyje klaidžios „laimingi“ vaikai ir dar „laimingesni“ jų tėvai, kurie tokios pragaištingos pedagogikos rezultatus pamatys ateityje. Todėl daug vilčių deda į kriterinio vertinimo įgyvendinimą, kuris galėtų parodyti tikrąjį mokinių žinių ir gebėjimų lygį. Šiandien skirtingose mokyklose už tokias pačias žinias mokiniai yra ypač nevienodai vertinami. Be to, daliai mokinių yra parašomi teigiami minimalūs įvertinimai dėl įvairiausių visiems mums gerai žinomų priežasčių. Turime gerbti savo profesiją ir reikalauti, kad

”
Mokinys, besimokantis pagal pagrindinio ir vidurinio ugdymo programas ir turintis nepatenkinamą metinį pažymį, nebūtų keliamas į aukštesnę klasę.“

Galiausiai turi būti peržiūrėta ir brandos egzaminų sistema. Reikia daugiau privalomų egzaminų, reikia užtikrinti kokybišką užduočių parengimą.

Be to, mūsų pedagogikos strategų pasirinktas kelias ugdo inkščiančią, dejuojančią ir verkšlenančią kartą, kurią psichologė Hara Estroff Marano pavadino „ištižėlių karta“. Tai psichologiškai pažeidžiama, silpna, negalinti pakelti net minimalių išbandymų jaunuomenė, kuri susidūrusi su nedideliais sunkumais labai greitai palūžta. Marano taip pat teigia, kad anksčiau ar vėliau **dauguma vaikų turės suprasti, jog jie tėra vidutinybės, t. y. tokie patys, kaip ir didžioji dalis kitų.** Todėl perdėta mokinių globa, neadekvatus jų asmenybės ir teisių sureikšminimas kuria aplinką, kurioje tarpsta egoistiški, tingūs ir įžūlūs vartotojai, reikalaujantys, kad visi taikstytųsi su jų reikalavimais. Šie vartotojai ateina į aukštąsias mokyklas, kuriose, nesugebėdami rimtai dirbti, kelia tokius pačius reikalavimus ir visai aukštojo mokslo sistemai. Tokio „mokymo(si)“ migla vis labiau apima mūsų šalį ir tampa rimta grėsmė valstybei, nes po truputį valdymo struktūrose įsigali kompetencijos ir kvalifikacijos stokojantys žmonės. Greičiausiai tai yra daug kartų didesnis pavojus mūsų valstybei nei išorinės grėsmės.

Ar dar būtų galima užtikrinti ugdymo kokybę šiandieninėje Lietuvos mokykloje?

Parašė Saulius Jurkevičius

Trečiadienis, 16 Balandis 2014 00:00 - Paskutinį kartą atnaujinta Penktadienis, 18 Balandis 2014 13:06

Taigi tik realus deramo elgesio normų įtvirtinimas arba taip daugelio nemėgstamo žodžio – drausmės – įvedimas, mokytojo autoriteto mokykloje sugrąžinimas ir tikrojo mokymo(si) reikalavimų užtikrinimas gali sudaryti prielaidas, kad sustabdytume prastėjančią padėtį. Atrodytų tiek nedaug reikėtų padaryti, tačiau tai įgyvendinti yra daug kartų sunkiau, nei „įsisavinti“ milžiniškas Europos Sąjungos lėšas, kelti kvalifikaciją abejotinos vertės seminaruose arba postringauti apie humanistinės pedagogikos privalumus. Kad pasiektume kokybiško mokymo rezultatų, šiandien nebereikia jokių ypatingų lėšų, kelionių į užsienius semtis patirties, nuolatinių programų ir vadovėlių kaitaliojimų. Galiausiai tam nereikalingos ypač modernios technologijos ir kameros koridoriuose bei tvoros aplink mokyklas. Paprasčiausiai reikėtų pripažinti ir įvardyti tikrąsias problemas mokyklose ir pradėti jas iš esmės spręsti.

Nesinorėtų tapti šalimi, į kurią atvažiuotų pasižiūrėti, kaip nereikia daryti švietimo reformų. Geriau tapkime šalimi, kuri nebijo būti savimi, sugeba turėti savo poziciją ir remtis savo tradicijomis, o ne plaukia pasroviui su abejotinos vertės pedagoginėmis fantazijomis ir utopijomis.